

מהם, אבל בעדשים לא טעי.

ורבי יוחנן חולק על חזקיה ואמר:

לדעת משנתנו, אפילו אם אמר "הרי עלי מנחה מן העדשים" יביא מן החיטים.

ומקשינן: מכדי, רבי יוחנן כמאן אמרה לשמעתיה כבית הלל, כלומר, הרי לרבי יוחנן עצמו פירוש משנתנו הוא משום שכבית הלל היא, ונמצא שלפי דעת בית הלל אמר רבי יוחנן את דבריו —

והרי בית הלל משום דטעי הוא, ובשעורין הוא דאיכא למימר טעי, אבל בעדשים ודאי לא טעי, ולמה יתחייב מנחה מן החיטים?!

ומשנינן: רבי יוחנן לדבריו דחזקיה — שחזר בו והודה לו — קאמר ליה! וכך אמר לו:

את מאי טעמא דהדרת כך [מה הוא הטעם שחזרת כך מפירושך] הרי הוא משום דלא קתני "הרי עלי מנחה מן העדשים", ומשמע לך: אם אמר מנחה מן העדשים — לדעת משנתנו — אינו נדר; והרי זה אינו, כי דלמא אף אם אמר מן העדשים הרי זה חייב מנחה, אלא דמשנתנו "לא מיבעיא" קאמר, לא מיבעיא כשאמר מן העדשים, דאיכא למימר כלומר דודאי מהדר הוא דהדר ביה, ותפוס

לשון ראשון.

אלא אפילו כשאמר מן השעורין נמו אף דאיכא למימר מיטעא הוא דקא טעי שאפשר להביא מן השעורים, ואילו היה יודע שאי אפשר להביא מהם לא היה נודר כלל, אפילו הכי חייב הוא להביא מנחה מן החיטים, משום דתפוס לשון ראשון.

אמר זעירי:

לא שנו שאומרים "תפוס לשון ראשון" אלא בכגון דאמר "הרי עלי מנחה מן השעורים", כי אז אפשר להפריד את תיבת "מנחה" מן ההמשך ולומר: נתכוין זה למנחה גמורה ושוב חזר בו, אבל לא אמר "מנחה" אלא אמר "הרי עלי מנחת שעורים" [בסמיכות] לא יביא מנחה כלל, שהרי לא קיבל על עצמו אלא מנחת שעורים, ואינו יכול. (1)

יתיב רב נחמן וקאמר לה להא שמעתא [ישב רב נחמן ואמר את שמועתו של זעירי], איתיביה רבא לרב נחמן ממשנתנו: (2)

תנן: "קמח, יביא סולת", ומאי לאו דלא אמר "מנחה" אלא אמר "הרי עלי קמח", ומכל מקום צריך הוא להביא סולת, הרי מבואר שאין צריך להזכיר לשון מנחה בפני עצמו כדי שנפרש דבריו כנדר וחזרה, והוא

1. נתבאר על פי פירושו הראשון של רש"י, וראה בתוספות שיש גורסים כן בהדיא בגמרא. ובפירוש שני פירש, שאם לא הזכיר לשון מנחה בתחילת דבריו, אלא אמר "הרי עלי שעורים", אין שייך לומר תפוס לשון ראשון; ונראה לכאורה שגם לפי פירוש ראשון הדין דין אמת, ובהו יתבאר המשך הגמרא כפי שיבואר בהערות.

2. מבואר מקושיית רבא שהוא חולק על רב נחמן, ומבואר ברש"י שסברתו היא משום שאין אדם מוציא דבריו לבטלה, ובפשוטו, היינו שאין אנו צריכים לתפוס לשונו ולחלקה, אלא שמכח סברא אנו אומרים שכונתו היתה לנדר אלא שחזר בו, וכעין זה בניזר ט א ראה שם בביאור סברת בית שמאי.